

Същност и цели на инвестиционните проекти в селските райони

Емилия Христова

This article discuss the nature and purpose of investment projects under the Program for Rural Development (RDP) 2007-2013 years. Are certain characteristics and parameters of investment projects and their specific characteristics, consistent with the criteria and standards of the EU. Reporting the contribution of the investment projects for sustainable development of rural areas and made recommendations to the beneficiaries.

Keywords: Investment project, Sustainable Rural Development, NPRD and RDP

ВЪВЕДЕНИЕ

Целите на Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз е да осигури приемлив стандарт на фермерите, качествени храни за потребителите на разумни цени, да запази европейското наследство в селските райони и да спомогне за опазването на околната среда. В съответствие с тези принципи се изпълнява Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г. (ПРСР).

Често, поради непознаване от страна на ползвателите на средствата (бенефициентите) на основните характеристики на инвестиционния процес и специфичните особености на инвестициите в селските райони резултатите не достигат очаквания размер и степен на възвръщаемост.

Целта на настоящата разработка е чрез **анализ на същността и целите на инвестиционните проекти²², финансирани по ПРСР да се предоставят по-добри възможности за вземане на компетентни решения при подготовка на проекти по Програмата.**

В тази връзка са формулирани три основни задачи на работата: 1) Да се анализират същностните характеристики на инвестиционните проекти. 2) Да се определят особеностите на инвестиционните проекти по Програмата. 3) Да се уточнят основните изисквания и условия за получаване на субсидии за изпълнението на инвестиционни проекти по ПРСР.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. СЪЩНОСТ НА ИНВЕСТИЦИОННИТЕ ПРОЕКТИ.

Терминът инвестиционен проект е словосъчетание – състои се от самостоятелни пълнозначими думи „инвестиция” и „проект”, които образуват смислово и граматично единство. Изразява се отношение между тези понятия и служи като средство за назоваване на явления от икономическата действителност.

Според други автори инвестицията е дългосрочно влягане на парични средства или капитал за придобиване на финансови инструменти или други активи, с цел да се постигнат печеливши възвръщания във форма на лихва, доход или повишаване на стойността на инструмента. Целта на инвестирането е повишаване благосъстоянието на акционерите, което се изразява в увеличаване на икономическата стойност на активите, придобиване чрез инвестиции.

Основните характерни черти на инвестициите са:

- Инвестициите са всеки актив, в който може да се овещества капитал с очакване, че този капитал ще се запази по стойност и ще донесе допълнителни доходи.

- Инвестициите са значителни еднократни разходи, които се осъществяват в началото на инвестиционния процес, като една част започва да носят доходи

²² Достатъчна представа за структурата на инвестиционната дейност в рамките на ПРСР е дадена в публикация [8], посочена в литературата в края на тази работа.

веднага, а по-голяма част осигуряват доходи след технологично необходим период от време.

- Инвестиционните разходи в преобладаващата си част са необратими, т.е. предварителното освобождаване на вложения капитал или не е възможно или е свързано с големи загуби. Коригирането на първоначалното инвестиционно решение е свързано с допълнителни капиталови разходи и време.

- Инвестициите са свързани с някаква степен на сигурност, която може да се прояви в много направления: сигурност за физическото запазване на дълготрайните активи, сигурност за очаквания размер и степен на възвръщаемост на инвестиция капитал, сигурност за запазване на реална покупателна сила на бъдещите доходи и др.; т.е. сигурност, че инвеститорът ще получи задоволителен според неговите критерии доход, съизмерен с равнището на риск, при условия, че очакванията му са разумни.

- Инвестициите, овеществени в дълготрайни материални и нематериални активи, са свързани с продължителен период на изграждане и дълготрайна експлоатация. Това обуславя необходимостта от задълбочен анализ на различни варианти на инвестиране и обосноваване на инвестиционното решение преди да е вложен първия лев.

- От дългосрочността и необратимостта на инвестиционния процес произтича и високият риск. За тази цел трябва да се идентифицират всички рискови фактори, които имат отношение към дадена инвестиционна идея, да се оценят и да се разработи програма за преодоляването им.

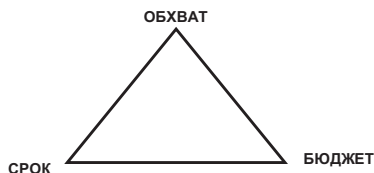
- Отдалечеността на времето за влягане на инвестиционните разходи от времето за реализиране на доходи обуславя необходимостта от разработване на подробна програма за придобиване и експлоатация на инвестиционните активи, т.е. за целия инвестиционен процес, която да се подложи на задълбочен инвестиционен анализ.

- Инвестиционния анализ трябва да се изгради на принципа на отчитане на времевата стойност на парите [1].

Терминът «проект» произтича от латинската дума *projectus*, която означава „настъпващ“, „напредващ“. Формалната дефиниция за проект е уникално и ограничено във времето начинание. Под уникалност се има предвид, че резултатът от проекта е нов продукт или услуга, а ограничено във времето означава, че има предопределени начало и край.

Проектът е съвкупност от идея, план и действие (изпълнение) за промяна в публичното пространство или бизнеса в определен срок и при ограничени ресурси [4;6;9].

- Всеки проект се характеризира с три основни параметри, които често се обозначават като триъгълник (т.нар. триъгълник на проекта Фиг. 1).

Фигура 1. Триъгълник на проекта

По своя характер тези параметри представляват ограничения, с които трябва да се съобрази изпълнението на проекта.

- Време (срок) – описва времевия диапазон на проекта, посочвайки неговото начало и край;

• Цена (бюджет) – описва ресурсите, които ще бъдат ангажирани и вложени в проекта (изразени в пари);

Обхват – описва продукта или услугата, която ще бъде създадена посредством проекта.

Проекта има следните основни характеристики:

- има една главна, конкретна цел;
- състои се от много на брой последователни и обвързани една с друга дейности (работа, задачи);
- уникалност;
- има точно определено начало и край;
- за изпълнението му са предоставени точно определени финансови, човешки и материални ресурси, най-често ограничени по размер;
- има конкретен реален резултат.

Преобладаващите стандартни етапи в жизнения цикъл на проекта се свеждат най-често до следното: стартиране, планиране, изпълнение, мониторинг и контрол, приключване (завършване) и оценка на изпълнението [2] .

В заключение на гореизложеното понятието инвестиционен проект може да се представи като :

1. обобщения за съвкупността от дейности по разработването на нови изделия, услуги и технологични процеси или модернизирани на съществуващи такива, по създаването (техническо обновяване, реконструкция и разширение) на производствените мощности за тези изделия и/или услуги – т.е. проекти за обновяване на дълготрайните материални активи и за иновации на технологии и продукти;

2. обобщение за системата от организационно-правни, аналитически, инженерни, икономически и разплащателно-финансови документи, необходими за обосноваване и изпълнение на проекта;

3. обобщение за начините и дейностите по финансирането, придобиването и/или реконструкция на материални активи във бизнеса чрез банкови заеми, лизинг, акции и други видове дълг [8, 6] .

2. ЦЕЛИ И ОСОБЕНОСТИ НА ИНВЕСТИЦИОННИТЕ ПРОЕКТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ.

ПРСР на Република България е съставена в съответствие с целите, поставени във втория стълб (политика на развитието на селските райони) на ОСП на ЕС, като са отчетени националните особености, силните и слабите страни на земеделието и селските райони, възможностите и заплахите, които трябва да се имат в предвид. В Програмата са дефинирани следните стратегически цели за периода 2007-2013г.:

- Развитие на конкурентно способни и основани на иновации земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост.
- Опазване на природните ресурси и околната среда в селските райони.
- Подобряване качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост в селските райони.

Първата цел на Програмата се постига чрез мерки за подкрепа на модернизиранието и реструктурирането на производството и преработката на земеделски продукти, горското стопанство и първична преработка на горски продукти.

Втората цел на Програмата е насочена към опазване на природните ресурси и подобряване на околната среда.

Третата цел на Програмата е насочена към увеличаване възможностите за заетост в селските райони и подобряване качеството на живот в селските райони.

Стратегията цели развитие на селските райони чрез създаване на по-добри условия за живот и нови работни места.

Инвестиционните проекти за развитие на селските райони, по които може да се кандидатства са съобразени със заложените критерии и стандарти на ЕС. По този начин са унифицирани изискванията за разработване, оценка и управление на инвестиционните проекти.

По смисъла на тези изисквания *инвестиционния проект е изпълнението на всички дейности, свързани с възникването на една инвестиционна идея до момента на нейното осъществяване в рамките на планирания бюджет, продължителност и качество.* Инвестиционния проект не се разглежда като съвкупност от техническа документация!

Инвестиционните проекти, с които ползвателите на средства по ПРСР участват са:

1. Проекти за производство и иновации. При тези проекти ползвателите на средства продължават производството на същия вид продукция при настоящата годишна програма. Проектите за обновление на дълготрайните материални активи се предприемат с цел осигуряване на ниска себестойност и добро качество на произвежданата продукция, намаляване на престоите и на разходите за ремонт на оборудването. При проектите за замяна на морално остаряло оборудване се изисква да се замени съществуващото оборудване с по-производително. Цел на такъв проект може да е намаляването на производствените разходи, замяна на енергоносителите с цел подобряване на екологичните характеристики на производството, на условията на труд и други [4].

2. Проекти за увеличаване програмата за произвеждан продукт. Най-същественото в такива проекти е да се определи подходящото съчетание между скоростта, с която ще се увеличава програмата на производството и абсолютния размер на увеличаване [6]. Ударението пада по обучение на необходимия допълнително персонал, по организиране на земеделското производство и извършени необходими строителни работи.

3. Проекти за иновации на технологии и продукти. В тези проекти има както производствено така и маркетингово know-how. Проектите са следствие от приетата стратегия за растеж на фирмата – чрез специализация или диверсификация [6].

4. Проекти за охрана на труда и опазване на околната среда. Тези проекти имат характер на принудителна инвестиция. Чрез тях се изпълняват изисквания на нормативни документи (трудова договори и споразумения, на застрахователно политика и други).

5. Проекти за осигуряване на качеството. Това са проекти за осигуряване на добри производствени практики и включват дейности по анализ на причините за нарушаване на качеството в процеса на производството и въвеждане и използване на необходими технологии или организационни мерки, които биха осигурили качество, според изискванията на ЕС.

6. Проекти за създаване на стопанства на млади фермери

7. Проекти за подкрепа създаване на микропредприятия, насърчаване на туристическата дейност, строителство, реконструкция и рехабилитация на общински пътища и мостове, водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения [7].

8. Проекти, свързани с обновяване на селата – рехабилитация на зелени площи, реконструкция и ремонт на обществени, културни и религиозни сгради и улична мрежа.

Субсидирането на инвестиционните проекти е съобразено с целите на Програмата. В този смисъл към тях има определени изисквания и ограничителни условия:

- Ограничения в размера и процента на субсидия.

- Ограничения по възраст.
- Ограничения по време.
- Условия по съфинансиране – процент на собствено участие на бенефициента.
- Ограничения на ползвателите на средства – указани са точно кои могат да бъдат бенефициенти.
- Условия при извършване на плащанията – може да има авансово или междинно или след изпълнение на инвестицията.
- Времето отваряне на приема на проекти.
- Мониторинг и контрол на изпълнението на проекта – осъществява се от Разплащателната агенция.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на горния анализ могат да се направят следните изводи:

1. Инвестиционните проекти по ПРСР имат същите основни характерни черти и параметри както и инвестиционните проекти в целия стопански сектор (те са част от самия него), но и някои специфични особености, съобразени с целите на Програмата.
2. Обхвата на инвестиционните проекти по Програмата са ограничени в рамките на целите, заложи в нея.
3. При подготовката на инвестиционните проекти трябва да се отчитат възможностите на бенефициента за изпълнение в определен времеви ресурс, в противен случай субсидията е загубена и изразходените средства остават за негова сметка.
4. Изпълнението на инвестиционните проекти, които са насочени към модернизацията и реструктуриране на производството оказват пряко влияние на опазването на околната среда и подобряват качеството на живот в селските райони.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Ангелова, В. (1999), Аграрна икономика, с. 79 – 100.
- [2] Габровски, Р. (2011), Рискови аспекти на мениджмънта на проекти.
- [3] Георгиев, И. (2011), Оценяване на инвестиционните проекти в развиваща се пазарна икономика – методологически проблеми.
- [4] Найденов, Н. (2005), Устойчиво развитие на земеделието и селските райони. Лекции за магистърска програма по мениджмънт на регионалното развитие, Русе: Русенски университет, 2005 (непубл.).
- [5] Найденов, Н. (2011), Управление на проекти. трето издание, Русе.
- [6] Станчева, А. (2008), Управление на проекти. Варна.
- [7] Хаджиева, В. (2007), Инвестиционен агробизнес проект. София.
- [8] Христова, Е. (2010), Структура на инвестиционната дейност в рамките на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г. Доклад научна конференция . Русе.
- [9] Черняк, В. (1996), Оценка бизнеса.

За контакти:

Емилия Христова, тел.: 082/885633 или 082/885610 , GSM:0888211594,
e-mail: emilija_hristova@abv.bg

Докладът е рецензиран